

Гроші, фінанси та кредит

УДК 338:351.863

Ігнатенко Олександр Степанович

аспірант

Київського національного університету технологій та дизайну

Игнатенко Александр Степанович

аспірант

Киевского национального университета технологий и дизайна

Ignatenko Alexander

graduate student of the

Kyiv national University of technologies and design

**УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ КРЕДИТУВАННЯ
ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У АГРОПРОМИСЛОВОМУ
КОМПЛЕКСІ
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМА КРЕДИТОВАНИЯ
ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В
АГРОПРОМЫШЛЕННОМ КОМПЛЕКСЕ
IMPROVEMENT OF THE MECHANISM OF CREDITING OF
INVESTMENT ACTIVITIES IN THE AGRICULTURAL SECTOR**

***Анотація:** У науковій праці показана роль кредиту як джерела інвестицій у агропромисловому комплексі. Розкрито зміст та завдання механізму інвестиційного кредитування агропромислового комплексу. Обґрунтовано пропозиції щодо активізації кредитування інвестиційної діяльності у агропромисловому комплексі.*

Доведено, що кредитування підприємств агропромислового комплексу доцільно здійснювати із використанням спеціальних кредитних інструментів, розроблених з урахуванням технологічних особливостей

вказаних підприємств. Вказано на перспективність проектного фінансування як методу кредитування.

Зазначено, що в рамках реалізації державної політики підтримки агропромислового комплексу необхідно реалізувати заходи, спрямовані на розширення застосування інструментів стимулювання кредитування інвестиційної діяльності підприємств сільського господарства і експортоорієнтованих підприємств харчової промисловості (серед таких інструментів названо компенсацію частки відсоткових ставок за довгостроковими кредитами, виданими таким підприємствам, підвищення доступності кредитування з боку державних банків тощо).

Вказано, що необхідність інвестиційного кредитування агропромислового комплексу обумовлюється технологічними та економічними особливостями агропромислового виробництва. Однак в умовах кризи джерела інвестицій, у тому числі і кредит, різко звужуються. З метою підтримки продовольчої безпеки держави в рамках реалізації державної економічної політики слід взяти додаткових заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків інвестиційного кредитування агропромислового комплексу.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційне забезпечення, агропромисловий комплекс, кредит, інвестиційне кредитування агропромислового комплексу.

Анотація: В научной работе показана роль кредита как источника инвестиций в агропромышленном комплексе. Раскрыто содержание и задачи механизма инвестиционного кредитования агропромышленного комплекса. Обоснованы предложения по активизации кредитования инвестиционной деятельности в агропромышленном комплексе.

Доказано, что кредитование предприятий агропромышленного комплекса целесообразно осуществлять с использованием специальных кредитных инструментов, разработанных с учетом технологических особенностей указанных предприятий. Указано на перспективность проектного финансирования как метода кредитования.

Отмечено, что в рамках реализации государственной политики поддержки агропромышленного комплекса необходимо реализовать мероприятия, направленные на расширение применения инструментов стимулирования кредитования инвестиционной деятельности предприятий сельского хозяйства и экспортноориентированных предприятий пищевой промышленности (среди таких инструментов названо компенсацию части процентных ставок по долгосрочным кредитам, выданным предприятиям, повышение доступности кредитования со стороны государственных и банков и тому подобное).

Указано, что необходимость инвестиционного кредитования агропромышленного комплекса обуславливается технологическими и экономическими особенностями агропромышленного производства. Однако в условиях кризиса источники инвестиций, в том числе и кредит, резко сужаются. С целью поддержания продовольственной безопасности государства в рамках реализации государственной экономической политики следует принять дополнительных мер, направленных на минимизацию рисков инвестиционного кредитования агропромышленного комплекса.

Ключевые слова: *инвестиции, инвестиционное обеспечение, агропромышленный комплекс, кредит, инвестиционное кредитование агропромышленного комплекса.*

Summary: *In the scientific article the role of credit as a source of investment in the agricultural sector. Reveals the content and tasks of the*

mechanism of investment lending to agriculture. The proposal for increased lending and investment activities in the agricultural sector.

It is proved that lending to agricultural enterprises to be undertaken using special loan tools, tailored technological features of these enterprises. Listed on the prospects of project financing as a method of lending.

It is noted that in the framework of realization state policy of support of agriculture it is necessary to implement measures aimed at enhancing the use of tools of stimulation of crediting of the investment activity of agricultural enterprises and export-oriented food industry (among those instruments, called partial compensation of interest rates on long-term loans granted to companies, increasing the availability of lending by state banks etc.).

Stated that the need for investment lending to agriculture is due to technological and economic characteristics of agricultural production. However, in a crisis, the sources of investment, including credit, were prejudiced. To maintain food security in the framework of the state economic policy should take additional measures to minimize the risks of investment lending to agriculture.

Key words: *investments, investment security, agriculture, credit, investment loans, agro-industrial complex.*

Постановка проблеми. Кредит як джерело інвестицій відіграє у агропромисловому комплексі надзвичайно важливу роль. Однак, інвестиційне кредитування підприємств агропромислового комплексу України ще не набуло широкого поширення. Інвестиційне кредитування агропромислового комплексу звужується. В умовах сучасних соціально-економічних трансформацій мають бути узагальнені та заново осмислені ключові аспекти теорії, методології та практики інвестиційного кредитування розвитку агропромислового комплексу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інвестиційного кредитування розвитку агропромислового комплексу перебувають в полі

зору провідних науковців. Окремі аспекти застосування інструментів кредитного інвестування у агропромисловому комплексі висвітлено у працях Н.Бабіної [1], С.Захаріна [3], І.Котькалової [4], Д.Коваленка [5]. Однак наявні розвідки не враховують усієї специфіки економічних наслідків інвестиційного кредитування агропромислового комплексу в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій.

Формулювання мети статті (постановка завдання) – викласти результати досліджень з узагальнення теоретико-методичних основ та особливостей інвестиційного кредитування розвитку агропромислового комплексу в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій.

Виклад основного матеріалу. Кредит – це економічні відносини, що виникають з приводу тимчасової передачі кредитором певного майна (економічних активів, у тому числі фінансових ресурсів) у тимчасове користування позичальника для організації господарської діяльності [5; 7]. Кредит може виступати одним із джерел фінансування інвестиційної діяльності [3, с.89]. Особливості використання кредиту в інвестиційній діяльності наведено у Законі України «Про інвестиційну діяльність» [2]. В теорії кредиту підкреслюється особлива його роль як засобу забезпечення безперервності процесів виробництва та реалізації продукції [5, с.66].

Процес фінансування та кредитування діяльності сільськогосподарських підприємств має низку особливостей, обумовлених технологічними та економічними процесами, що панують у сільському господарстві взагалі. Такі підприємства відчувають [4; 6]: уповільнену оборотність на виробничій стадії у зв'язку з тривалим технологічним процесом у рослинництві й тваринництві; необхідність створення у великих розмірах виробничих запасів, що вимагає залучення значних коштів; вплив несприятливих кліматичних умов, які приводять до створення страхових запасів; поступове і нерівномірне нарощування витрат, яке в кінці виробничого циклу завершується поверненням коштів у

формі виручки від реалізації продукції; значна питома вага внутрішнього обороту — це переважна частина засобів, що відтворюються в самому господарстві (наприклад, корми, насіння, молодняк великої рогатої худоби, а їхня вартість не проходить товарної і грошової стадії кругообігу.

Особливістю кредитування сільськогосподарських підприємств є те, що банки повинні кредитувати весь кругообіг коштів позичальника. Лише у цьому випадку може бути впевненість, що банківські кошти не будуть «заморожені» на якійсь стадії виробництва [7]. Забезпеченням кредиту у сільському господарстві можуть слугувати (крім звичайних видів майна) земля (земельна ділянка), право користування землею, врожай, машини тощо.

Використання кредиту вельми актуальне і для підприємств харчової промисловості, які також відчують дію фактора сезонності.

Завдяки кредитуванню (тобто за рахунок кредитного ресурсу) у агропромисловому комплексі здійснюється поповнення основного й оборотного капіталу. Підприємствам агропромислового комплексу в більшості випадків вигідніше за рахунок кредиту здійснити придбання необхідної техніки та устаткування, тим самим суттєво підвищивши продуктивність власної діяльності, а погашення кредиту здійснювати рівномірними платежами за рахунок поточних грошових надходжень. У випадку відсутності кредиту підприємство було б позбавлені можливості оперативно поповнювати основні фонди, а відтак – підтримувати нормальну операційну діяльність.

Згідно повідомлення Держстату, державне статистичне спостереження джерел фінансування капітальних інвестицій на рівні видів економічної діяльності (за виключенням коштів державного бюджету) не ведеться. На наш погляд, це є значним методологічним прорахунком, оскільки наявна методологія, програмні можливості та форми статистичної звітності дозволяють узагальнити дані про джерела фінансування

капітальних інвестицій та згодом їх обробити, оскільки вказані дані збираються від суб'єктів статистичних спостережень (підприємств, установ та організацій), але узагальнюються лише на рівні національного господарства. В той же час ведеться статистичне узагальнення джерел фінансування інноваційної діяльності у видах промислової діяльності (у тому числі у харчовій промисловості).

Характер та особливості технологічних процесів у агропромисловому комплексі призвів до виникнення особливих фінансових (у тому числі кредитних) інструментів. Характерні особливості сільськогосподарського виробництва (у першу чергу сезонність та цінові коливання) більшою мірою вимагають залучення довгострокових (інвестиційних) банківських кредитів [1; 5]. Однак слід розуміти, що будь-яке кредитування може бути джерелом лише тієї частини діяльності, яка найбільше відповідає банківським стандартам (вимогам банківської системи). При цьому не виключається використання короткострокового банківського кредитування як джерела фінансування як поточної, так і перспективної (інвестиційної) діяльності агропромислового підприємства [4; 7].

Слід також розуміти, що надання інвестиційних (довгострокових) кредитів пов'язано з додатковими ризиками (зокрема, це пояснюється тим, що економічні умови можуть швидко змінитися, і в процесі виконання довгострокової кредитної угоди можуть виникнути нові фактори, що здатні суттєво вплинути на результат господарювання позичальника). Найбільш поширеним способом мінімізації ризиків господарської (у тому числі інвестиційної) діяльності є страхування. Натомість у сільському господарстві можливе використання особливої форми мінімізації ризику – надання в заставу землі (земельної ділянки), або прав на використання цієї землі, або майбутнього врожаю. Такі форми забезпечення виконання зобов'язань виступають важливими інструментами мінімізації ризику

кредитування інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Останнім часом набуває поширення такий метод кредитування, як проектне фінансування. Вважається, що успіх проекту залежить від зусиль усіх його учасників, а тому економічна поведінка різних учасників може вплинути на кінцевий результат. Згідно умов проектного фінансування, отримання позики або її частини (грошей) здійснюється на основі аналізу інформації про виконання певних зобов'язань, процедур, робіт усіма виконавцями проекту – головним виконавцем, іншими виконавцями, підрядчиками, постачальниками, фінансовими посередниками, покупцями, споживачами тощо.

Ми вважаємо, що в рамках реалізації державної політики підтримки агропромислового комплексу необхідно реалізувати заходи, спрямовані на розширення застосування інструментів стимулювання кредитування інвестиційної діяльності підприємств сільського господарства і експортоорієнтованих підприємств харчової промисловості. Такими інструментами можуть стати, наприклад, компенсація частки відсоткових ставок за довгостроковими кредитами, виданими таким підприємствам, підвищення доступності кредитування з боку державних банків тощо.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Кредит як інструмент фінансування інвестиційної діяльності доволі широко використовується у агропромисловому комплексі, зокрема підприємствами сільського господарства та харчової промисловості. Доцільність та необхідність інвестиційного кредитування агропромислового комплексу обумовлюється технологічними та економічними особливостями агропромислового виробництва. Однак в умовах кризи джерела інвестицій, у тому числі і кредит, різко звужуються. З метою підтримки продовольчої безпеки держави в рамках реалізації державної економічної політики слід вжити

додаткових заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків інвестиційного кредитування агропромислового комплексу. Кредитування підприємств агропромислового комплексу доцільно здійснювати із використанням спеціальних кредитних інструментів, розроблених з урахуванням технологічних особливостей вказаних підприємств. Перспективним методом кредитування агропромислового комплексу є проектне кредитування (проектний метод). Розвиток інвестиційного кредитування агропромислового комплексу доцільно здійснювати на основі впровадження досвіду розвинутих держав. Вказане, зокрема, дозволить в перспективі отримати доступ до фінансового ресурсу, що акумулюється на міжнародних ринках.

У подальшому мають бути виконані дослідження з методології статистичного спостереження та економетричного оцінювання динаміки інвестиційного кредитування агропромислового комплексу.

Література

1. Бабіна Н.О. Інвестиційне забезпечення сталого економічного розвитку / Н.О.Бабіна // Економіка і управління. – 2015. - № 4. – С. 93-97.
2. Закон України «Про інвестиційну діяльність» / Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1991. – № 47. – ст.646.
3. Захарін С.В. Фінансові важелі активізації інвестиційної та інноваційної діяльності / С.В.Захарін // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 1. – С. 88-93.
4. Котькалова І.В. Концепція забезпечення кредитоспроможності підприємств АПК / І.В.Котькалова // Економіка: проблеми теорії і практики [збірник наукових праць]. – 2009. – Випуск 251. – Т.3. – С.561-570.

5. Коваленко Д.І. Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика / Д.І.Коваленко, В.В.Венгер. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 578 с.
6. Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності [Електронний ресурс]. – Доступний з:
works.com.ua/work/7261_Kredytyvannya_silskogospodarskih_pidpriemstv_yak_efektivne_dzherelo_investiciinoi_diyalnosti.html
7. Сільськогосподарський кредит [Електронний ресурс]. – Доступний з:
<https://books.br.com.ua/47812>.

References

1. Babina N.O. Investycyjne zabezpechnja stalogho ekonomichnogho rozvytku / N.O.Babina // *Ekonomika i upravlinnja*. – 2015. - # 4. – S. 93-97.
2. Zakon Ukrainy «Pro investycyjnu dijajlnistj» / Vidomosti Verkhovnoji Rady (VVR). – 1991. – # 47. – st.646.
3. Zakharin S.V. Finansovi vazheli aktyvizaciji investycyjnoji ta innovacijnoji dijajlnosti / S.V.Zakharin / *Naukovyj visnyk Polissja*. – 2016. – # 1. – S. 88-93.
4. Kotjkalova I.V. Konceptija zabezpechnja kredytopromozhnosti pidpryjemstv APK / I.V.Kotjkalova // *Ekonomika: problemy teoriji i praktyky* [zbirnyk naukovykh pracj]. – 2009. – Vypusk 251. – T.3. – S.561-570.
5. Kovalenko D.I. Finansy, ghroshi ta kredyt: teorija ta praktyka / D.I.Kovalenko, V.V.Vengher. – K.: Centr uchbovoji literatury, 2013. – 578 s.
6. Kredytuvannja siljskogospodarsjkykh pidpryjemstv jak efektyvne dzherelo investycyjnoji dijajlnosti [Elektronnyj resurs]. – Dostupnyj z:

works.com.ua/work/7261_Kredytyvannya_silskogospodarskih_pidpriemst
v_yak_efektivne_djerele_investiciinoi_diyalnosti.html

7. Sil'skoghospodarskyj kredyt [Elektronnyj resurs]. – Dostupnyj z:
<https://books.br.com.ua/47812>.